

MOGUĆNOSTI IZVOĐENJA OPERATIVNO-STRATEGIJSKIH POMORSKIH DESANATA

Razvoj ratne tehnike pri kraju i poslije II svjetskog rata karakterističan je po kvalitetnim skokovima u razornoj i uništavajućoj moći, dometima i preciznosti dejstava ratnih sredstava. To je dalo nov impuls i pečat razvoju cjelokupne ratne vještine i izazvalo potrebu traženja kvalitetno novih rješenja u ratnim doktrinama i načinu izvođenja pojedinih vrsta operacija, u svim armijama, bilo da posjeduju ili ne najsavremenija ratna sredstva.

Međutim, u novim doktrinama i rješenjima, iako se polazi od karaktera i mogućnosti savremenih sredstava, ima još dosta hipotetičkih postavki, jednostavnih »modifikacija« i »prilagođavanja« na bazi analogija i iskustava prošlog rata. U mnogim konkretnim problemima naročito pojedinih vrsta operacija ima dosta nepoznanica i proturječnosti. Za njih ni mirnodopske vježbe, ni iskustva nekih zemalja u lokalnim ratovima, ne mogu dati vjerodostojan odgovor, posebno kad se radi o mogućnostima i izvođenju ovih operacija u opštem nuklearnom ratu.

Jedno od krupnih pitanja u kome su došle do izražaja proturječnosti, različita i dosta nekritička gledanja, jeste oblik i mogućnost izvođenja pomorskih desanata operativnih i strategijskih razmjera.¹ Ovim operacijama i odbrani pomorskih komunikacija (pomorskom saobraćaju, posebno prevoženju žive sile na preookeanska vojišta), posvećuje se veoma mnogo pažnje u vojnopomorskim krugovima, a opštevojni teoretičari i stratezi NATO-a, naročito SAD, u svojim razmatranjima o vođenju svjetskog nuklearnog rata daju im posebno mjesto. Ovo su, svakako, najkrupniji, međusobno povezani problemi čijim bi rješavanjem SAD pokazale koliko su sposobne da u eventualnom opštenuklearnom ratu izvrše svoje obaveze i strategijske planove na drugim kontinentima. Zato ovi problemi i prelaze okvire pomorske ratne vještine i postaju predmet najšireg interesovanja i izučavanja.

Upoređivanjem suštinskih razlika u izvođenju velikih pomorsko-desantnih operacija u eventualnom ratu u odnosu na prošli, najbolje se može sagledati koliko je realno preduzimati ih i kakvi su izgledi za

¹ Pod pomorskodesantnom operacijom u daljem razmatranju treba podrazumijevati i kombinovane pomorskovazdušne desantne operacije, jer su to pretežno i bile u prošlom ratu, a sva razmatranja ukazuju da bi vazдушna komponenta u eventualnom ratu bila još više zastupljena. Međutim, zbog toga što se gro žive sile i tehnike desantnih jedinica prebacuje morem, ove operacije nose pretežno pomorski karakter, pa je i težište razmatranja na pomorskoj komponenti. Operativni, odnosno strategijski karakter desanta zavisi od postavljenog cilja operacije, a adekvatno tome i od upotrebljenih snaga.

uspeh. Ovo pitanje je od velikog interesa i za zemlje koje nemaju ni potrebe ni snaga za izvođenje takvih operacija i koje se orijentišu na odbranu svojih obala.

U članku je učinjen pokušaj analize nekih fundamentalnih problema u izvođenju krupnih pomorskih desanata samo u opštem nuklearnom ratu. Pomorskim desantima sa krupnim operativnim i strategijskim ciljevima, najverovatnije bi u takvom ratu prethodila strategijska nuklearna dejstva. Međutim, takvi desanti bili bi vrlo rentabilni ciljevi za sve vrste nuklearnih napada branioca. Vjerovatno je da nijedna zaraćena strana koja raspolaže nuklearnim sredstvima, ne bi dozvolila protivniku da izvrši invaziju krupnim desantnim snagama na svoju teritoriju (ili čak savezničku, ako se radi o osjetljivim dijelovima svjetskog ratišta) pod »konvencionalnim uslovima«, ili samo »pod nuklearnom prijetnjom«, čak i po cijenu da time otpočne nuklearni rat. Intervencije pomorskovazдушnim desantnim snagama koje se vrše (ili će se vršiti) u lokalnim (ograničenim) ratovima imaju neke elemente pomorskodesantnih operacija, ali to su u stvari prije »operacije prevoženja morem«.

Ako bismo i pretpostavili da bi neka zemlja koja ne raspolaže nuklearnim i drugim najsavremenijim sredstvima za rat, mogla biti žrtva invazije s mora uz ograničenu nuklearnu podršku desanta (pa čak i bez te podrške, sa upotrebom najsavremenije desantne tehnike s mora i iz vazduha), to bi bio isuviše neravnopravan odnos napadača i branioca u korist napadača. Razmatranje takvih uslova ne može pružiti elemente za analizu problema izvođenja ovih operacija u opštem nuklearnom ratu.

OPŠTI OSVRT NA KARAKTERISTIKE POMORSKODESANTNIH OPERACIJA U PROŠLOM RATU

Pomorskodesantne operacije u prošlom ratu bile su kombinovane zajedničke ofanzivne operacije RM, KoV i RV, u kojima je gro snaga KoV prevožen morem, a iskrcavanje sa desantnih, transportnih i ratnih brodova vršeno pod borbom za obalni rub. Vazdušni desanti su vrlo često imali u osnovi pomoćni i obezbjeđujući karakter i nisu mijenjali pomorski karakter operacije. Velike pomorskodesantne operacije imale su jedan od slijedećih strategijskih ili operativnih ciljeva: otvaranje novih frontova i prenošenje ratnih operacija na nacionalno tle protivnika, ili na vojišta koje on kontroliše; invaziju, ili oslobađanje pojedinih država;² osvajanje važnih operativno-strategijskih položaja, otoka, pomorsko-vazduhoplovnih baza, radi obezbjeđivanja daljih operacija, prekid komunikacija protivnika i dr.;³ izvođenje obilaznih manevara

² Invazija Nijemaca u Norvešku i Dansku, iskrcavanje saveznika u Afriku, na Siciliju, u južnu Francusku, desant u Normandiju, iskrcavanje na Filipine i druga krupnija iskrcavanja u Pacifiku.

³ Zauzimanje Krita, Bornea, Jave, Maršalskih otoka, Solomonskog arhipelaga, Okinave i drugih otoka na Pacifiku.

morem u operativnu dubinu primorskog krila radi obezbjeđivanja bržeg razvoja ofanzivnih operacija na kopnu.⁴

Osnovni razlozi koji su u prošlom ratu uslovlili veliki broj krupnih pomorskodesantnih operacija su uglavnom slijedeći: svjetski karakter rata; ogromni prostori svjetskog ratišta (često razdvojeni okeanskim i pomorskim površinama); međusobna uslovljenost i povezanost izvođenja operacija na kopnenim i pomorskim vojištima; dinamičan i manevarski karakter rata i potrebe da se more koristi za zaobilazne manevre i slamanje kopnenih frontova na primorskom krilu.

Isti faktori i uslovi koji su uticali na potrebu izvođenja krupnih pomorskodesantnih operacija u prošlom, mogu nastupiti i u eventualnom opštem nuklearnom ratu, a neki mogu biti i potencirani, naročito kada se imaju u vidu geostrategijski položaj glavnih svjetskih sila — potencijalnih protivnika — i vjerovatni sukobi na pojedinim vojištima (u borbi za ključne položaje kao što su baltički i crnomorski moreuzi, operacije na obalama Baltika, sjeverne Evrope, Sredozemlja, Dalekog istoka). Zbog toga sve mornarice svijeta, a naročito velikih sila, razvijaju tehniku i taktiku izvođenja pomorskodesantnih operacija. Međutim, uprkos mnogo savremenijoj desantnoj tehnici, sada niko više ne može da tvrdi da će biti moguće izvoditi krupne pomorskodesantne operacije sa istom vjerovatnoćom u uspjeh kao u prošlom ratu. Takvo analogno razmatranje i olako zaključivanje moglo bi imati mnogo više štetnih posljedica nego ono poslije I svjetskog rata kad se smatralo da su izgledi na uspjeh krupnih pomorskodesantnih operacija slabi.

Uslovi su se toliko izmijenili da je potrebno temeljito preispitivanje teorije i prakse ovakvih operacija i to prvenstveno sa gledišta mogućnosti i realnosti postizanja operativno-strategijskih ciljeva. Iako se poslijeratna teorija dosta bavila ovim pitanjima, ipak se najviše zadržavala na problemima taktike u izvođenju pomorskog desanta u novim uslovima, što (kako ćemo kasnije vidjeti) ne daje odgovor na pitanje — kako obezbijediti povoljne operativno-strategijske uslove za ovu vrstu operacija.

Potrebno je najkraće rezimirati osnovne faktore koji su uticali na uspjeh pomorskodesantnih operacija u prošlom ratu, a treba ih imati u vidu pri razmatranju ovih operacija i u novim uslovima. Krupne pomorskodesantne operacije izvodila je ona strana koja je u datoj fazi rata, ili bar u konkretnoj operativnoj situaciji, bila u stanju da obezbijedi opštu ili operativnu prevlast na moru i u vazduhu. Pri ovome je avijacija najčešće imala presudnu ulogu. Ona je bila u stanju da prevlašću u vazduhu nadoknadi i veliku inferiornost na moru (iako često uz skupu cijenu).⁵ Činjenica je da su sile Osovine izvršile sve velike

⁴ Desanti kod Ancija i Salerna u Italiji; kod Kerča i Novorosijska na Crnom moru (taktičko-operativni karakter desanta); kod Monzutskog arhipelaga na Baltiku, desant naših jedinica u Istru u završnim operacijama i dr.

⁵ Njemačkim desantima na Krit, Norvešku i Dansku avijacija je obezbijedila uspjeh. Njemački desant na otok Hogland 1944. god. bio je razbijen jer je sovjetska avijacija u nekoliko naleta potopila više od trećine (od preko 100 koliko ih je bilo) desantnih i transportnih brodova i onemogućila iskrcavanje.

pomorskodesantne operacije, na evropskom i tihookeanskom ratištu u fazi svoje potpune nadmoćnosti i strategijske ofanzive, a savezničke sile su to isto činile poslije promjene u odnosima snaga i preuzimanja strz-egijske inicijative.

Posebno je značajno uočiti da su krupne pomorskodesantne operacije pripremane u dubljoj operativno-strategijskoj pozadini frontova, da su faze pripreme i ukrcavanja, kao i najveći dio marša, bile van domašaja neprijateljevih snaga. Taktički radijus izviđačke, bombarderske, a posebno lovačke avijacije bio je nedovoljan, a podmorničke, po broju i udarnoj moći, nisu mogle bitno uticati na tok priprema operacija. Defanzivnim protivavionskim sredstvima (PAA i LA) i raznim mjerama protivavionske zaštite bilo je moguće stvoriti i očuvati zadovoljavajući stepen prevlasti, spriječiti izvidanje, otkrivanje i ometanje priprema i najvećih pomorskodesantnih operacija. Takve relativno velike prednosti zaštite i ograničene mogućnosti ratne tehnike napadača, kao i opšta operativno-strategijska situacija u pojedinim fazama rata, omogućavale su povoljne uslove za solidne i duže pripreme desanta. Ukrcavanje, otplovljenje i najveći dio marša ne samo što su se mogli izvesti bez većeg rizika, nego ih protivnik najčešće nije uspio ni otkriti. Ograničeni efekti napada na brodove omogućavali su kretanje zbijenim marševskim porcima (konvojima), koncentraciju snaga neposredne zaštite od svih vrsta napada i stvaranje, pored strategijske ili operativne, vrlo jake taktičke prevlasti — što je značilo — veliki stepen sigurnosti u prevoženju.

Pored prevlasti na moru i u vazduhu, strana koja je izvodila velike pomorske desante bila je u stanju da, na relativno malom operativnom prostoru i u određenom operativnom vremenu, koncentriše živu silu i tehniku, stvori povoljan odnos snaga (najčešće znatno povoljnije nego u napadnim operacijama na kopnenom frontu) i obezbijedi brže naraštanje svojih snaga na mostobranu. Napadač je to mogao da učini pod mnogo povoljnijim uslovima nego branilac u PDO. Ovome je doprinijelo i to što su faktori iznenađenja i inicijative u izboru mjesta i vremena za desant bili na strani napadača. Koren uspjeha i relativno malih početnih gubitaka mnogih pomorskodesantnih operacija leži upravo u ovim prednostima napadača.

Branilac nije mogao imati dovoljno snaga da posjedne i uspješno brani svu dužinu obale kao ni sve zone i odsjeke gdje je mogao da očekuje desant.⁶ Branilac (najčešće) nije mogao na vrijeme da otkrije prikupljanje i grupisanje snaga, koncentraciju transportnih i desantnih sredstava, a isto tako ni pravce i težište iskrcavanja desantnih snaga, niti da ih ozbiljnije ugrozi na moru. To, kao i prevlast na moru i u vazduhu koju je napadač obezbijedio, uticalo je na organizaciju PDO, čije je težište pretežno bilo na kopnu, tj. u dejstvu kopnenih snaga. Manevar vatrom s kopna, s obzirom na ograničene domete artiljerije,

⁶ Iskrcavanje saveznika u Afriku bilo je potpuno iznenađenje za sile Osovine. Pored toga one nisu imale snaga ni za najnužniju kontrolu dugih obala od Maroka do Tunisa. Za Nijemce je bila velika dilema da li će desant savezničkih snaga iz Afrike uslijediti na jug Balkana ili na Siciliju, a za Japance — pravci desantnih operacija na Pacifiku.

svodio se na uže taktičke okvire, a manevar ostalim snagama KoV bio je relativno spor, pogotovu ako se u procjeni težišta PDO i grupisanju glavnih snaga učinila ozbiljnija greška. Snažno neutralisanje PDO u relativno užoj zoni iskrcavanja bilo je dovoljno da obezbijedi početni uspjeh desantne operacije (stvaranje mostobrana i uslova za narastanje snaga u sljedećoj etapi operacije).

U razmatranju ovog problema važno je istaći još neke opšte karakteristike operativno-taktičkih situacija u kojima su izvođene ove operacije u prošlom ratu. Uprkos prevlasti na moru i u vazduhu, prednostima u odnosu snaga i početnoj inicijativi, uspjeh nekih desantnih operacija ipak je ozbiljno dolazio u pitanje. U Normandiji, na primjer, usljed žilavog otpora PDO (iako relativno razrijeđene i oslabljene) i teških vremenskih prilika nije mnogo trebalo pa da na američkom sektoru iskrcavanja dođe do katastrofe, što je moglo dovesti u pitanje cijelu operaciju. Da su Nijemci procijenili čak i znatno poslije početka desanta da se tu iskrcavaju glavne desantne snage i da su privukli 15. armiju sa sektora Pa-de-Kalea (za što su nakon prvih dana operacije, već imali dovoljno elemenata), možda bi bila drukčija sudbina najveće operacije ove vrste. Ili na primjer, u desantu na Siciliju (američki sektor), kod Salerna, kao i kod Ancija (25 dana poslije zauzimanja mostobrana) uspjeh je postignut krajnjim naporima i naprezanjima zahvaljujući koncentraciji ogromne vatrene moći velikih flotnih snaga i avijacije. Da nije bilo tako izuzetno snažne podrške, možda bi desant bio bačen u more. Flota je to mogla učiniti zahvaljujući opštoj prevlasti u vazduhu i jakoj sopstvenoj PVO. I, ispred Inčona, u korejskom ratu, desantne snage su bile dugo zadržavane na moru ispred zone iskrcavanja zbog minske opasnosti, ali ipak bez težih posledica, s obzirom na potpunu prevlast na moru i u vazduhu.

Dalje, činjenica je da ni jedan napadač, ni u jednoj fazi rata nije uspio da ostvari takvu apsolutnu prevlast na moru i u vazduhu koju branilac, za vrijeme desanta, posebno za vrijeme približavanja obali i iskrcavanja, nije mogao manje ili više narušavati. U navedenim i drugim desantnim operacijama branilac je uspijevaao da se dijelom pomorskih snaga, a posebno avijacijom, probije do zone iskrcavanja i ugrozi desantne snage. Uprkos ogromnoj premoći koju je napadač imao u vazduhu, protivpodmorničkoj odbrani i drugim vidovima zaštite, ipak su neki desanti imali znatne gubitke (desanti na Krit, Siciliju i većina na Pacifiku).

Međutim, to narušavanje opšte prevlasti koju je imao napadač nije moglo odlučujuće uticati na izvođenje ovih operacija. Gubici su bili relativno mali i pojedinačni (najčešće ispod očekivanja), sem na Pacifiku za vrijeme upotrebe »kamikaza«. Za ozbiljnije efekte sa ondašnjom tehnikom trebalo je izvesti masovne napade. Najveći broj braniočevih aviona i brodova (podmornica) koji se probio do zone prevoženja i iskrcavanja nije uspijevaao da neposredno napadne ukrcane desantne snage (desantne brodove), jer je bilo teško probiti taktičku zonu neposredne odbrane, a napadi sa velikih visina i većih daljina bili su nemogući ili malo efikasni. Sve ovo treba imati u vidu kada se razmatraju i upoređuju mogućnosti savremene ratne tehnike.

Stanje prevlasti u vazduhu u nekim pomorsko-desantnim operacijama

operacija	angažovano borbenih aviona		odnos snaga	napomena
	napadač	branilac		
desant na Siciliju 10. 7 1943.	saveznici 4.900	Njemci i Italijani 1000	4,9:1	u letovima prvog dana 8000:2200 (4/1 u korist saveznika)
desant kod Salerna 9/10. 9 1943.	„ 4.900	„ 700	7:1	Ovoliko su aviona Njemci imali za cio južni front u Italiji
desant u Normandiju	„ 12.830	„ 890	14:1	U borbi za mostobran Nijemci su imali oko 400, a saveznici 10.800 (27:1)
desant na Džilbertov otok 20. 11 1943.	SAD 900	Japanci 150	6:1	
desant na Maršalska ostrva 1. 2 1944	„ 1000	„ 130	7:1	
desant na otok Sajpan (Marijanska ostrva) 15. 6 1944.	„ 1900	„ 430	4,4:1	
desant u zalivu Letite (Filipini) 20. 10 1944.	„ 1500	„ 716	2,2:1	
desant na Ivo Džimu 19. 2 1945.	„ 1500	„ 40	37:1	upotrebljene „kamikaze“
desant na Okinavu 1. 4 1945.	„ 1900	„ 700	2,7:1	Ovo je početno angažovanje na dan „D“; kasnije je učestvovalo mnogo veći broj. SAD su imale 30 potopljenih i 223 oštećena broda. Učestvovala su „kamikaze“.

Pregled prikazuje stanje prevlasti u vazduhu za neke pomorsko-desantne operacije za koje postoje pouzdani podaci. S obzirom na broj prikazanih operacija različitog karaktera, ovo bi se moglo uzeti kao približan prosjek za stanje prevlasti u vazduhu i za druge slične desante u ovom ratu. I u ovako krajnje nepovoljnom odnosu snaga branilac je uspijevao, u najnepovoljnijim slučajevima, da sa 10 do 25% upo-

trijebljenih borbenih aviona prodre do borbenog poretka desanta.⁷ Iako sa manjim efektima dejstva to su postizale u odgovarajućem procentu i podmornice.

POMORSKODESANTNE OPERACIJE I SAVREMENA RATNA TEHNIKA

Prevlast na moru i u vazduhu. Ovo je suštinski problem za pomorske (pomorskovazdušne) desantne operacije za koji do sada nije nađeno ni teorijski sagledano zadovoljavajuće rješenje, koje bi se baziralo na iole realnijim osnovama.

Savremene mogućnosti velikih sila za izviđanje i otkrivanje svih pokreta i grupisanja oružanih, posebno pomorskih, snaga su takve da gotovo sigurno garantuju otkrivanje svakog većeg desanta još u fazi priprema, a najkasnije prilikom otplovljenja (odnosno polijetanja) čak i kada bi se pripreme vršile u najvećoj strategijskoj dubini. Sredstva za izviđanje u vazdušnom prostoru — avioni, sa posadama ili bez njih, sa nadzvučnim brzinama, plafonom leta preko 20 km i doletom od više hiljada km — sateliti — sada bez ljudske posade, a možda uskoro s njom, sa supermodernim foto-laboratorijama na bazi infracrvene i druge foto i izviđačke tehnike — omogućavaju sukcesivno ili stalno izviđanje i osmatranje vojnih objekata i praćenje pokreta morem i kopnom. Borba protiv izviđanja iz vazduha ranije se vodila u prizemnim slojevima atmosfere (ograničen plafon leta izviđačke avijacije), a lokalna prevlast nad određenom teritorijom bila je toliko efikasna da se moglo spriječiti efikasno izviđanje i dejstvo čak i ako opšta prevlast nije bila potpuna. U novim uslovima teško će se maskirati pripreme, prikupljanje, ukrcavanje i pokreti desantnih i transportnih brodova i snaga osiguranja, bez obzira na kolikom će se prostoru i kojom brzinom izvoditi.

Složenost borbe za opštu prevlast je takva da je, govoreći u globalnim razmjerama, nijedna strana — koliko se sada može teorijski sagledati — ne može postići. Relativnost te prevlasti biće neuporedivo veća i kvalitetno drukčija u odnosu na prošli rat. Borba za prevlast se u sadašnjim uslovima mora voditi na ogromnim prostranstvima atmosfere i kosmosa do visina iznad stotine kilometara, na kopnu, moru i ispod mora, sa mnogo žilavijim snagama i sredstvima. Savremenim raketama je mnogo lakše napasti protivnika na bilo kojoj udaljenosti i u bilo koje doba, nego zaštititi bilo koji objekt, ako nije ukopan i zaštićen u specijalnim i dubokim podzemnim utvrđenjima. Nastalo je dosad nepoznato veliko preimućstvo napada nad odbranom. U takvim uslovima borba za prevlast i kvalitet te prevlasti kao bitnog preduslova za krupne pomorskodesantne operacije i odnos napada i PDO, poprimaju sasvim druge vrijednosti.

Strana koja očekuje i otkrije desant može udariti po njemu dok se još nalazi na polaznoj strategijsko-operativnoj osnovici, a da pretihodno ne izvojuje strategijsko-operativnu prevlast nam tim prostorom.

⁷ Prvog dana desanta na Siciliju saveznici su u zoni iskrcavanja od avijacije imali 12 potopljenih i više oštećenih desantnih i transportnih brodova. Ali to je bilo neznatno u odnosu na procijenjene i snošljive gubitke brodova (saveznici su računali na gubitke oko 300 plovni objekata).

Operativno-strategijske rakete koje nose nuklearne bojeve glave velike jačine (do više desetina MT sa lansirnih uređaja na kopnu) mogu biti upućene brzinom od 20 do 25 mahova sa podmornica u duboko zaronjenom stanju, površinskih brodova, aviona sa velikih visina i daljina, željezničkih ili drugih pokretnih platformi i transportera, ili sa ukopanih i kamufliranih podzemnih tunela, a vjerovatno i sa stacionarnih podvodnih rampi⁸ koje je vrlo teško otkriti i uništiti. Može se pretpostaviti da će uskoro to moći da čine i razni zemljini sateliti i kosmoplani. Aktivni protivprojektilski sistem pretpostavlja ogromnu mrežu sredstava za otkrivanje projektila, praćenje, navođenje i dejstvo, koji je otporan na raznovrsna »zbunjivanja«, prezasićenost i ometanja. Međutim, koliko se za sada može pronaći u budućnost, ovaj sistem neće nikada postići takvo savršenstvo da može da obezbijedi potpunu kontrolu vazdušnog i svemirskog prostora i sigurno presretanje sredstava za napad i izviđanje.⁹ S novom tehnikom biće moguće napasti desantne snage na svim daljinama i u svim fazama izvođenja.

Vjerovatno je da će vrijeme pripreme i ukrcavanja velikih desantata u odnosu na prošli rat biti smanjeno za nekoliko puta, ali će uvijek trajati toliko dugo da omogućiti braniocu otkrivanje i napad na desant i više puta, jer ga može izvesti sa najvećih daljina i za najkraće vrijeme. Za desantne snage će faza prevoženja morem i približavanja protivničkoj obali i dalje biti najkritičniji momenat. Pod pretpostavkom da se za prevoženje desanta upotrijebe najsavremeniji desantni brodovi (kojih, uzgred rečeno, za sada nema dovoljno nijedna pomorska sila), najveća brzina na maršu iznosila bi oko 20 čv. To praktično znači da je za veći desant i u operativnoj dubini na primorskom krilu, ili prekomorski u malim uskim morima, potrebno više časova plovljenja. Prema tome branilac će imati dovoljno vremena da organizuje više uzastopnih napada nuklearnim sredstvima na čitavoj dubini izvođenja operacije, u rejonima ukrcavanja, posebno za vrijeme prevoženja otvorenim morem i najzad u fazi prekrcavanja i borbe za obalni rub. Čak i pod pretpostavkom da je ostvarena relativno veća prevlast u vazduhu i na moru, to ne garantuje desantu ni minimalan stepen bezbjednosti kakva se postizala u prošlom ratu. Sada napad jednom ili sa dvije rakete, sa aviona ili podmornice, može biti presudan za cijelu desantnu operaciju.

Koncentracija snaga i posljedice nuklearnih udara. Zbog sve složenije i teže borbe za prevlast na moru i u vazduhu, a time i njene sve veće relativnosti, kao i posljedica udara nuklearnog oružja, iz temelja su se izmijenili taktički uslovi odbrane desantnih snaga na maršu morem koja se u prošlom ratu, uglavnom, vršila bliskom (neposrednom) kružnom odbranom konvoja od podmornica, površinskih bro-

⁸ Postoji mišljenje da je tehnički realno izvodljiva izgradnja ovih rampi na odgovarajućim dubinama na dnu mora, sa raketama koje se mogu uputiti prema unapred zadanom cilju, ili da u toku leta ka cilju promijene program.

⁹ Nijemci su u prošlom ratu raketama V₁ i V₂, vrlo male brzine i preciznosti, uspijevali da bombarduju najviše branjene industrijske centre i rejone u Britaniji (uključujući i London) u periodu pune savezničke prevlasti u vazduhu.

dova i aviona i posrednom odbranom zone prevoženja. Isto tako je sasvim izvjesno da pripadaju prošlosti klasična koncentracija snaga u zoni iskrcavanja, relativno brzo i sukcesivno narastanje desantnih snaga na relativno uskom mostobranu, i masovno koncentrisana podrška s mora, čime je bio ostvaren povoljan odnos snaga, a time i velika udarna moć desanta. Istina, to se odražava i na karakter PDO, ali — kako ćemo dalje vidjeti — njoj se pružaju druga rješenja.

U teorijskim razmatranjima nekih autora na Zapadu stalno se ističe nemogućnost »klasičnog« desantiranja. No, ipak se nameće potreba za rješavanjem tog problema, s obzirom na strategijsku koncepciju upotrebe RM. Zbog toga ulažu napore (posebno SAD), da se usavrši desantna tehnika i traže rješenja raznim proračunima i kombinacijama za izvođenje ovih operacija. Ta rješenja se u osnovi sastoje u: odgovarajućoj dekoncentraciji desantnih snaga; izmjeni nekih postupaka u desantiranju, kao što je sukcesivno, rastresito i brzo ukrucavanje i iskrcavanje na mnogo širim zonama; rastresitim marševskim poredcima u prevoženju morem; izvođenju kombinovanih desanata (pomorskih, helikopterskih i vazdušnih) od obalnog ruba do operative dubine PDO pri čemu se i tehnici i taktici vertikalne komponente i sinhronizaciji sa pomorskom pridaje sve veći značaj. Ukazuje se na potrebu i mogućnost prethodnog temeljitog »umekšavanja« PDO, posredne i neposredne podrške desantu nuklearnim sredstvima. Prihvata se i rizik u gubicima u tolikoj mjeri, da se i sa jednom od dvije trećine preostalih snaga može izvršiti zadatak, što treba da se odrazi i na angažovanje mnogo više snaga u desantu, itd.

Svakako da se ne može potpuno negirati teorijska i praktična vrijednost ovakvih razmatranja, ali treba konstatovati da se ona većinom, kao i rješenja u raznim vježbama, kreću manje ili više u taktičkim okvirima, da predstavljaju veće ili manje »modifikacije« i »prilagođavanja« postupaka u taktici desantiranja iz prošlog rata. Izuzetak čini snažna posredna i neposredna nuklearna podrška desantu. Međutim, kvalitetno nova rješenja zaštite desantnih snaga još nisu nađena, niti ih je, po mom mišljenju, moguće naći, dokle god strana koja će se braniti bude raspolagala kvalitetno novom tehnikom za napad. Polazi se, na primjer, od proračuna da nuklearna eksplozija od 20 KT može onesposobiti samo jednu borbenu grupu (bataljon sa ojačanjima) kada je konvoj po brigadnim grupama u marševskom poretku na moru, a eksplozija od 50 KT da može izbaciti samo jednu brigadnu grupu.

U teorijskim analizama i na vježbama ne analiziraju se efekti nuklearnih bombi većih snaga. Nema objašnjenja kako treba raditi ako se protivnik odluči da upotrijebi i najjača sredstva, odnosno adekvatne eksplozije za odgovarajuće površine koje pokrivaju desantne snage. Nema razloga ni argumenata koji bi navodili na zaključak da branilac neće upotrijebiti i najjača nuklearna sredstva kojima raspolaze. Sasvim je realno pretpostaviti da bi, na primjer, njemačka komanda protiv desanta u Normandiji upotrijebila takva sredstva da je njima raspolagala. Ne daje se, također, odgovor na to kako postupiti, odnosno kakav poredak primijeniti, ako se do desanta probije desetak nuklearnih projektila, koje može uputiti samo jedna podmornica. Neizvjesno je dokle se može ići sa dekoncentracijom na moru u toku marša i fazi iskrcavanja itd.

Efekti udarnog dejstva nadmorske nuklearne eksplozije

jačina eksplozije u MT	vrste oštećenja brodova na udaljenostima (u brojniku radius, u nazivniku prečnik) u km.*			napomena	
	potapanje	teža	umjerena		
0,02	0,9	1,4	1,9	Širina korpusnih zona iskrcavanja kod Salerna iznosila je oko 10 km.	
	1,8	2,8	3,8		
0,1	1,5	2,4	3,2		
	3,0	4,8	6,4		
0,5	2,6	4	5,5		
	5,2		11,0		
1	3,3	5,2	7,1		
	6,6	10,4	14,2		
5	5,7	8,8	12		Širina zona iskrcavanja u desantu kod Ancija iznosila je oko 20 km.
	11,4	17,6	24		
10	7,1	11,1	15,1	Širina zone iskrcavanja na Siciliju pojedinog sektora iznosila je oko 40, a ukupna zona u Normandiji oko 60 km.	
	14,2	22,2	30,2		
20	9	14	19		
	18	28	38		

U pregledu su prikazani efekti samo udarnog dejstva nadmorskih nuklearnih eksplozija razne jačine. Sličan proračun, za druge učinke i podvodne eksplozije u rejonima ukrcavanja i iskrcavanja, još više bi ukazao na veličinu i složenost problema.

U razmatranju ovih podataka treba imati u vidu da poslije nuklearne eksplozije nastaju i velika dodatna oštećenja na brodovima koji su već pretrpjeli udar. Poseban problem predstavlja ozračeno ljudstvo. Računa se da bi sve ljudstvo na otvorenim borbenim stanicama i palubama, u granicama umjerenih oštećenja brodske konstrukcije i uređaja, bilo ozračeno sa oko 200 rendgena, od čega 5—10% umire, a ostali teže ili lakše oboljevaju. Treba računati i sa pojavom težih psiholoških posljedica kod preživjelog ljudstva koje treba da nastavi borbu za obalni rub i mostobran.

Pretjerana dekoncentracija prilikom iskrcavanja je nemogućna, zbog potrebe stvaranja izvjesnog povoljnog odnosa snaga u borbi za obalni rub. Iako taj odnos treba da bude znatno manji nego u prošlom

* Proračuni su izvršeni na bazi objavljenih podataka o učinku eksplozije bombe od 20 KT (0,02 MT) iz opita na Bikiniju juna 1956. god. po formuli $\frac{r}{r^1} = \sqrt[3]{\frac{E}{E^1}}$ gdje su r_1 i E_1 radijusi dejstva bombe ove jačine a r^1 i E^1 ostalih navedenih jačina.

ratu, jer se nadoknađuje nuklearnom podrškom, ipak je u određenoj mjeri nužan da bi se ostvario željeni tempo operacije. Isto tako, prilikom prevoženja morem ne mogu se desantni konvoji u nedogled širiti i dekoncentrisati. Na primjer, za konvoj od 25 do 30 desantnih brodova, ako plovi na klasičan način, — koji bi pokrивao površinu oko 3×2 Nm — dovoljna je N — bomba od 20 KT da ga onesposobi za dalju plovidbu (površinska (nadmorska) eksplozija sa nultom tačkom iznad centra konvoja). Ako ovaj konvoj plovi u stroju tako da eksplozija N — bombe ove jačine iznad jednog broda ne može da zahvati umjerenim oštećenjem ostale brodove, pokrивao bi površinu veću od 6×5 Nm. Za zaštitu konvoja od napada pojedinačnih podmornica trebalo bi 25 dobro opremljenih eskortera. Ako bismo primijenili marševski poredak koji bi pružao sigurnost na granici umjerenih oštećenja od nuklearne bombe jačine 1 MT, takav konvoj pokrивao bi površinu 24×24 Nm. Postavlja se pitanje, ako se računa na veće N udare koje su granice odstojanja i rastojanja za brodove da bi se dobila »sigurnost«. Izgleda sve više očigledno da ih je vrlo teško naći i primjenjivati.

Treba reći i to da su posljedice nuklearnog dejstva na moru mnogo veće, a mogućnost upotrebe branioca sa kopna je lakša (na moru se ciljevi lakše otkrivaju, nema prirodnih prepreka što povećava efekat dejstva, objekti su osjetljiviji, svaki teže oštećeni brod najčešće znači i nepovratan gubitak sa cjelokupnim ljudstvom itd.). Kad je u pitanju operacija velikih razmjera branilac će i za pokretne ciljeve najvjerojatnije primijeniti nuklearna sredstva takve snage kojima će pokriti odgovarajuću površinu zone prevoženja, pa je manje ili veće pomjeranje nulte tačke (za eksplozije od više MT) irelevantno.¹⁰

Uviđajući svu složenost i veličinu rizika pomorsko-desantnih operacija, neki teoretičari na Zapadu (na primjer neka britanska gledišta) ukazuju da su ove operacije moguće samo u završnoj fazi rata. Pri tome polaze od postavke da će se u nuklearnim udarima do tada uništiti vazdušni i podmornički nuklearno-raketni potencijal protivnika i steći dovoljna strategijska, a time i operativno-taktička prevlast. Pretpostavka je takođe da će »preživjeti«, na velikim prostranstvima mora i okeana i kopnenih vojišta, toliko snaga koje mogu da izvrše invaziju na već »umrtvljenog protivnika«. U stvari, ova teorija se u krajnjem svodi na izvođenje desanata manje-više u klasičnim uslovima i bazira na analogiji izvojevanja prevlasti u završnoj fazi prošlog rata, iako su (kako smo do sada vidjeli) uslovi za to kvalitetno drukčiji.

Ovakva razmatranja ne daju odgovor na to kako će uspjeti da »prežive« odgovarajuće flotne i druge desantne snage, šta će biti sa brodogradnjom i drugim industrijskim kapacitetima, kako obezbijediti mobilizaciju snaga poslije »istrošenih« nuklearnih resursa protivnika, na koji način sačuvati sposobnost svojih snaga za takve operacije, a istovremeno uništiti napadni i odbrambeni potencijal protivnika itd.

Nove mogućnosti PDO. Polazeći od prethodnih razmatranja o problemima prevlasti na moru i u vazduhu i posljedica bragovremenog

¹⁰ Prema podacima američkih izvora, odstupanja sovjetskih balističkih raketa na cilj do 10.000 km (u eksperimentima na Pacifiku) nisu prelazila 2 km, što predstavlja savršenstvo u preciznosti.

otkrivanja desanata i nuklearnih udara po njima, mogu se sagledati nove mogućnosti PDO u svim fazama izvođenja desanta. PDO je u neraspoređeno povoljnijim uslovima nego što je bila u prošlom ratu, jer će odbrana biti veoma aktivna, tj. svoje zadatke će rješavati prvenstveno napadom ofanzivnim sredstvima i metodama. PDO neće imati ni mogućnosti ni potrebe za neprekidnim posijedanjem i utvrđivanjem obala na cijeloj njihovoj dužini (ono što su Nijemci, na primjer, morali da rade na tzv. »Atlantskom bedemu«). Branilac će se prvenstveno orijentisati, polazeći od mogućnosti i dometa, efikasnosti i preciznosti svojih borbenih sredstava, da zadatke PDO rješava na protivnikovoj obali i moru. To je uvijek bila težnja branioca, ali do sada bez realnih mogućnosti. Dakle, nova tehnika omogućava da PDO *izide iz stanja pretežne defanzivnosti i da svoje zadatke rješava na nov, ofanzivan način*. Ono što se ranije smatralo prethodnim dejstvima za slabljenje desanta sada se realno pretvara u glavne udare.

Savremena »protivdesantna sredstva« mogu da se nalaze daleko od branjene obale, u operativnoj ili strategijskoj dubini; raspoređena i zaklonjena na položajima, da su u pokretu, ili čak isturena bliže protivnika (podmornice, stacionirane ili podvodne mine ili rakete). Kao »dopunu« glavnim snagama udara branilac može u taktičkoj i operativnoj zoni desanta da rasporedi mnogo ređe pokretna (ili nepokretna) ubojna sredstva, za nanošenje završnih udara po snagama desanta koje bi uspjele da se približe obali ili iskrcaju. Angažovanjem snaga teritorijalne odbrane, vrlo pokretnih vazdušnih i motomehanizovanih odreda, on će moći da brzo interveniše po manjim, izolovanim i oslabljenim dijelovima desantnih snaga koji bi preživjeli nuklearne udare.

Umjesto polaganja velikog broja klasičnih mina na ogromnim prostranstvima kroz koje su minolovci pravili prolaze sa manje ili više rizika, branilac bi bio u mogućnosti da položi mali broj, ali neuporedivo opasnijih i žilavijih nuklearnih mina. Upotreba minolovaca u ovim manskim poljima bila bi neefikasna i vrlo rizična. Napadača bi mogle da iznenade nove pojedinačno položene mine sa nuklearnim punjenjem, koje se vrlo teško otkrivaju (naročito na dnu ležeće), a branilac bi bio u stanju da ih kontrolisano (pored automatskog aktiviranja) aktivira sa obale i sa većih udaljenosti. Tako bi se desantne snage stavile pred problem otkrivanja i nemogućnosti razminiranja ovakvih mina. One bi bile ozbiljno ugrožene od podvodnih eksplozija u momentu približavanja ili pristajanja uz obalu, od kojih bi stradale cijele grupe ili veći dijelovi desanta. S ovakvim minama napadač može da se sretne i neposredno ispred svojih obala i ukrcnih rejona, koje bi mogle da polože podmornice, s tim što se mogu aktivirati i po »komandi«.

Dalje, umjesto suprotstavljanja desantu površinskim snagama koje bi napadač mogao da neutrališe i uništi nuklearnim udarima, branilac će, najvjerovatnije, imati podmornice sa nuklearnim sredstvima koje će moći upotrijebiti u najudaljenijim zonama. »Dubina« PDO nije više od prilaza obali i prema unutrašnjosti kopna, nego na cijelom pomorskom vojištu. Ove podmornice imaju autonomnost, neograničen akcioni radijus i mogućnost dejstava iz znatnih dubina mora i daljina od objekta napada. Pripreme i izvođenje napada mogu da vrše na osnovu izviđačkih podataka izvan zone prevoženja desanta, što će protivpodmorničkoj

odbrani stvoriti velike teškoće.¹¹ Prema nekim zapadnim izvorima, u vježbama snaga NATO-a u kojima su učestvovala najsavremenije podmornice, oko 25 do 50% uspijevalo je da probije (podroni) sve »poja-seve« protivpodmorničke odbrane i izvrši »napade« na konvoje. Napad na desant samo jedne podmornice sa više nuklearnih projektila može da bude presudan za cijelu operaciju.

Svi ovi problemi stavljaju pred stalnu dilemu stranu koja izvodi pomorskodesantnu operaciju — odakle joj prijeti najveća opasnost od »PDO«, koja je sada više protivdesantni napad, a ne odbrana u klasičnom smislu. Ta neizvjesnost i svi navedeni problemi će zahtijevati od napadača da se brani svuda, a da i dalje prethodno »umekšava« operativnu zonu iskrcavanja, iako to može da bude napad na sporedne ciljeve u PDO, bez većih posljedica za snage branioca koje su namijenjene da izvrše glavni udar na desant. Isto tako čitav sklop novih operativno-strategijskih uslova lišava stranu koja izvodi krupni pomorski desant poznate prednosti »odabirañja« operativne zone iskrcavanja na »slabije branjena vojišta« (npr. na teritoriju slabijeg saveznika druge strane) koje bi moglo poslužiti kao osnovica za naredne operacije. Sve navedene mogućnosti borbe protiv desanta već su odavno prešle iz sfere mašte želja i projekata, u oblast realnih ostvarenja u oružanim snagama velikih sila, sa tendencijom neprekidnog kvantitativnog rasta i kvalitativnog usavršavanja.

PRIPREME RM ZA POMORSKODESANTNE OPERACIJE

Potrebno je na kraju, sa aspekta analiziranih problema, razmotriti značaj i smisao priprema RM, naročito najjačih sila za ovu vrstu operacija. Sve ratne mornarice u odgovarajućoj mjeri posvećuju pažnju mirnodopskim pripremama za izvođenje pomorskih desanata u tehničkom i taktičkom pogledu. Razlozi i obim pripreme za svaku proizlazi iz njihove uloge u oružanim snagama, međusavezničkih obaveza, doktrine vođenja eventualnog rata i vojnogeografskog položaja zemlje. U ovome se posebno ističe priprema ratne mornarice SAD. Ova mornarica raspolaže jezgrom stalno ukrcanih desantnih snaga momentalno spremnih za akciju (mornaričkodesantne snage u sastavu Atlantske i Pacifičke flote — Druga flota u Karibima i istočnim obalama SAD, Šesta — u Sredozemlju — i Sedma na Pacifiku). Mornaričko desantne (kopnene i vazduhoplovne) snage SAD, organizovane u specijalne divizije, brigade i vingove, broje preko 200.000 ljudi. Ova mornarica radi na planskoj izgradnji najsavremenije desantne tehnike za prebacivanje desantnih snaga morem, a u posljednje vrijeme sve više i vazdušnim transportom. Na vježbama, samostalno i u okviru NATO, i oružanim intervencijama u pojedinim dijelovima svijeta, stalno stiče iskustva i usavršava taktičke postupke desantiranja i prebacivanja preko mora.

Međutim, sve ovo nikako ne znači i potvrdu da su nađena bitna

¹¹ U izvaji admirala Gorškova 3. marta 1966. god. o putu oko svijeta bez izronjavanja (40.000 km) grupe sovjetskih atomsko-raketnih podmornica, vrlo je interesantan podatak da su »opremljene uređajima pomoću kojih mogu da održavaju vezu sa komandnim punktom smještenim bilo gdje na okeanu«.

rješenja za krupne pomorskodesantne operacije u nuklearnom ratu.¹² U mjeri u kojoj je za sada neizvjesna i u doglednoj budućnosti nerješiva mogućnost izvojevanja zadovoljavajuće operativno-strategijske prevlasti na moru i u vazduhu, postoji neizvjesnost u uspjeh svake velike pomorskodesantne operacije. Ako je u prošlom ratu prevlast bila neminovna uslov za sve veće operacije ove vrste, nema nikakvih argumenata da to, u uslovima mnogo većih mogućnosti PDO i opasnosti po desant, neće važiti i ubuduće. Sasvim je izvjesno da do sada na to pitanje teorija ratne vještine nije dala pozitivan odgovor. Nisu dovoljna »prilagođavanja«, razne, makar i vrlo »obimne modifikacije«, dokle god se kreću u taktičkim okvirima i oko perifernih pitanja. Kvalitetno nove mogućnosti borbe protiv desanata, pomorskog saobraćaja i prebacivanja snaga morem, traže i kvalitetno nova rješenja za ove operacije. Da li će to u budućnosti biti podvodno prebacivanje ili neki drugi način, za sada se ne može reći, ali kvalitetno novih rješenja još nema niti se naziru.

Naravno, ne može se tvrditi da, na primjer, RM SAD u određenim uslovima i eventualnom nuklearnom ratu neće pokušati da izvodi i ovakve operacije i uz cijenu ogromnih rizika i žrtava. Geostrategijski položaj, na primjer, ove sile i njenih saveznika, njihovi strategijski planovi, neminovnom logikom vođenja rata prisiljavali bi ih i na pokrete morem. Ratne potrebe bi zahtijevale prevoženje žive sile, snabdijevanje frontova, a vjerovatno i izvođenje desantnih operacija velikih razmjera.

U vezi sa značajem i smislom sadašnjih priprema za pomorsko-desantne operacije potrebno je ukazati još na neke činjenice. Desantne snage, na primjer, mornarice SAD, izgrađuju značajnu ulogu u sprovođenju takozvane doktrine »elastičnog odgovora« i »strategije posrednog nastupanja«. One služe za brze intervencije na pojedinim vojištima lokalnih sukoba, ili kao policijske snage. Pošto takve potrebe, prema gledištima te doktrine, mogu biti sve veće i češće na raznim stranama svijeta — od Latinske Amerike, do Azije i Afrike — u skladu s tim se stalno povećavaju i zahtjevi za jačanje pomorsko-vazdušnih desantnih snaga.

Za slučaj opšteg nuklearnog rata — ako ne bi naglo izbio, nego bi bio posljedica proširenja lokalnih sukoba uz postepenu upotrebu (»eskalaciju«) nuklearnog oružja — američkom koncepcijom se polazi od mogućnosti korišćenja savezničkih teritorija i vojnopomorskih baza, koje su kružno raspoređene oko potencijalnog protivnika. Preko tih teritorija bi se moglo blagovremeno obezbijediti narastanje snaga na pojedinim vojištima i pravcima, prema potrebama planiranih ofanzivnih ili defanzivnih operacija, prije nego počne opšti nuklearno-raketni rat.¹³ Tu se ukazuje mogućnost da se za određeni period izbjegnju veliki

¹² Zar nije između dva svjetska rata u razvoju velikih RM najviše sredstava uloženo u izgradnju bojnih brodova kao glavne snage, dok praksa rata nije demantovala njihovu ulogu, a nova ratna tehnika ih smjestila u istoriju.

¹³ Ovo, kao i vojno-političke intervencije u pojedinim djelovima svijeta, spada među osnovne razloge upornog zadržavanja vojno-pomorskih baza na stranim teritorijama, kao i težnja za kontrolom operativno-strategijski važnih obala drugih kontinenata.

rizici u prebacivanju snaga morem. U prvoj fazi rata ne bi bilo potrebe za otvaranjem posebnih frontova na protivničkoj teritoriji, niti bi to, s obzirom na početni odnos snaga, bilo moguće. Dalji tok rata i operacija na pojedinim frontovima i pravcima ukazao bi i na to da li postoje realne mogućnosti za izvođenje krupnih pomorskodesantnih operacija.

U slučaju iznenadnog izbijanja opšteg nuklearnog rata — nužna potreba za intervencijom živom silom i tehnikom, na primjer, sa američkog kontinenta na druge, ostaje jedna od nerješivih velikih briga ne samo vojnopomorskih stručnjaka nego opšte strategije NATO, odnosno SAD, što priznaju svi koji realno ocjenjuju mogućnosti podmorničke i vazdušne flote, raketnog i drugog ratnog arsenala druge strane.

Stvar znatno drukčije izgleda sa pomorskim desantima taktičko-operativnog značaja sa relativno malim snagama, iz, tako reći »neposrednog dodira« i na kratkim pravcima izvođenja u uskim morima. Prilikom izvođenja operacija KoV na primorskom krilu na periferiji pojedinih vojišta (na primjer, na baltičko-sjeverno-morskom i crnomorsko-sredozemnom vojištu) u borbi sa ključne geostrategijske pozicije, kao i u dejstvima manjih ratnih mornarica u malim morima, ona strana koja u određenoj fazi rata bude imala operativno-strategijsku inicijativu, vjerovatno će morati da pribjegava i takvim pomorskodesantnim dejstvima. Karakter vojišta i potreba za dinamičnim odvijanjem operacija usloviće korišćenje i obilaznih manevara za koje more i pomorske snage pružaju velike mogućnosti, ukoliko procjena pokaže da su rizici prihvatljivi s obzirom na postavljene ciljeve. S navedenim »modifikacijama« i »prilagođavanjima« za umanjivanje opasnosti od taktičkih nuklearnih napada, i upotrebom sve savremenije desantne tehnike u ovim desantnim dejstvima, može se računati i na uspjeh.¹⁴

Prema podacima o razvoju flotnih desantnih snaga SSSR-a (u sastavu svih flota) može se zaključiti da se pripremama za desantna dejstva posvećuje ozbiljna pažnja. RM SSSR-a je jedna od dvije daleko najjače i najmodernije u svijetu, ali su njeni zadaci u odnosu na pomorske komunikacije i desante sasvim drukčiji od RM SAD. Njene objektivne potrebe za izvođenje pomorskih desanata ne bi prelazile okvire pomorske komponente u sklopu armijskih operacija KoV na primorskom krilu.

Sve operacije u eventualnom opštem nuklearnom ratu biće izvedene s velikim rizikom i gubicima u živoj sili i tehnici. Jedno je ipak evidentno — pomorskodesantne operacije i dalje ostaju najsloženije i najrizičnije vrste operacija, sa najviše neizvjesnosti. One su to u odnosu na druge vrste operacija bile i u prošlom ratu, ali bi u nuklearnim uslovima bile u neuporedivo većoj srazmjeri. Izvođenje pomorskodesantne operacije krupnijih razmjera će se izbjegavati kad god se na bilo koji drugi način mogu postići odgovarajući operativno-strategijski ciljevi, a vjerovatno ponekad i uz cijenu odustajanja od tih ciljeva. Gdje god bude postojala mogućnost da se krupne formacije KoV i njihova tehnika uvedu u napadne ili odbrambene operacije sa kopnene

¹⁴ Razmatranje problema i mogućnosti izvođenja ovih operacija pokrenuto je u diskusiji: »Tempo napada u savremenim uslovima« — VD 3/65.

operacijske osnovice, uz podršku s mora i iz vazduha, najvjerojatnije se neće pribjegavati velikim pomorskim desantima.

Realna procjena i sagledavanje novih uslova ne idu u prilog velikim pomorskodesantnim operacijama i prevoženju morem. Orijentacija na odbranu od velikih pomorskodesantnih napada s manje-više klasičnom PDO, ako potencijalni protivnik ima mogućnosti za druge oblike operacija, mogla bi takođe imati vrlo štetne posljedice. One bi se kod manjih mornarica ogledale u neadekvatnom usredsređivanju odbrambenih napora i upotrebi snaga, jer imaju ograničene ekonomske, ali takve tehničke mogućnosti i taktičke uslove, da se u odbrani svojih obala mogu orijentisati na ofanzivna dejstva.

Međutim, realna procjena neizvjesnosti, opasnosti i gubitaka u živoj sili i tehnici u izvođenju krupnih pomorskodesantnih operacija i odvijanja pomorskog saobraćaja u eventualnom nuklearnom ratu, može biti još jedan snažan faktor (i za najveće i najratobornije vojnopomorske sile) koji ukazuje na nužnost odbacivanja rata kao sredstva za ostvarivanje političkih ciljeva.

Kapetan bojnog broda
Dušan MILJANIĆ